

Lightsource Holdings 2 Limited (Lightsource bp)

Şəfəq Layihəsi, Azərbaycan

Ətraf Mühitə və Sosial Sahəyə Təsirin Qiymətləndirilməsinə dair Hesabat

Ümumi xülasə

P81137

FEVRAL 2024

RSK ÜMUMİ QEYDLƏRİ

Layihə №: P81137

Adı: Şəfəq Layihəsi, Azərbaycan – Ətraf Mühitə və Sosial Sahəyə Təsirin Qiymətləndirilməsinə dair Hesabat
Ümumi xülasə

Sifarişçi: Lightsource bp

Tarix: 2 fevral 2024-cü il

Ofis: Helsbi

Status: Yekun

Müəllif Laura Soddy

İmza

Tarix: 01.02.2024

Texniki redaktor Fiona Guard

İmza

Tarix: 02.02.2024

Layihə meneceri Fiona Guard

İmza

Tarix: 02.02.2024

RSK Environment Ltd (RSK) bu hesabatı yalnız sifarişçinin istifadəsi üçün (ağlabatan bacarıq və diqqət nümayiş etdirməklə), bu işin yerinə yetirildiyi müqavilədə göstərilən məqsədlər üçün hazırlamışdır. Heç bir digər tərəf sifarişçinin və RSK-nin açıq şəkildə bildirilmiş razılığı olmadan bu hesabata əsaslanma bilməz. Bu hesabata daxil edilmiş peşəkar məsləhətlə bağlı (açıq və ya nəzərdə tutulan) heç bir başqa zəmanət verilmir.

Sifarişçi tərəfindən və ya digər mənbələrdən təqdim edilmiş hər hansı məlumatdan istifadə edilərkən, həmin məlumatın düzgün olduğu güman edilib. RSK hər hansı digər tərəfin təqdim etdiyi məlumatların qeyri-dəqiqliyinə görə məsuliyyət daşımır. Bu hesabatdakı nəticələr və tövsiyələr bütün müvafiq məlumatların sorğu verilmiş orqanlar tərəfindən təmin edildiyi ehtimalına əsaslanır.

RSK-nin və hesabatın sifarişçisinin icazəsi olmadan bu hesabatın heç bir hissəsinin surəti çıxarıla və ya çoxaldıla bilməz.

Sahə tədqiqatları aparıldığı yerlərdə, onlar işin müəyyən edilmiş məqsədlərinə nail olmaq üçün lazım olan təfərrüat səviyyəsi ilə məhdudlaşdırılmışdır.

Bu iş RSK Environment Ltd şirkətinin keyfiyyət idarəetmə sistemində uyğun həyata keçirilmişdir.

İXTİSARLAR

Termin	İzahı
AC	dəyişən cərəyan
AG/OG	aşağı-orta gərginlik
ANAMA	Azərbaycan Respublikasının Minatəmizləmə Agentliyi
BMK	Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası
BP	BP Eksploreyn (Kaspian Si) Limited
CCRA	İqlim dəyişikliyi üzrə riskin qiymətləndirilməsi
CCTV	daxili videomüşahidə sistemi
DC	sabit cərəyan
EX	ekosistem xidmətləri
EP4	Ekvator Prinsiplərinin dördüncü versiyası
ESİP	Ekoloji və Sosial İdarəetmə Prinsipləri
ESİP	Ekoloji və Sosial İdarəetmə Planı
ESİS	Ekoloji və Sosial İdarəetmə Sistemi
ETSN	Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
ƏMMM	əsas məlumat mənbələri ilə müsahibələr
ƏMSSTQ	Ətraf Mühitə və Sosial Sahəyə Təsirin Qiymətləndirilməsi
ƏMTQ	Ətraf Mühitə Təsirin Qiymətləndirilməsi
GIIP	sənayedəki qabaqcıl beynəlxalq təcrübə
HEÖX	Hava elektrik ötürücü xətti
İX	İstixana qazı
İMS	İlkin məlumat sənədi
İS	(BMK) İcra Standartı
KTM	Kritik təbii mühit
Lightsource bp	Lightsource Holdings 2 Limited
LTMQİ	Layihənin təsirinə məruz qalmış icma
MPQ	müharibənin partlayıcı qalıqları
MST	mühəndis-layihələndirmə, satınalma və tikinti
OG/YG	orta – yüksək gərginlik
PCMAS	praktiki cəhətdən mümkün aşağı səviyyə
PV	fotovoltaik
RSK	RSK Environment Ltd.
SƏTƏM	ətraf mühit, sağlamlıq və əməyin təhlükəsizliyi
ŞZİR	Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonu
TCFD	İqlim dəyişiklikləri ilə əlaqədar maliyyə məlumatlarının açıqlanması məsələləri üzrə işçi qrup
TS	Təsir Sahəsi
WRI	Dünya Resurslar İnstitutu
YİN	yad mənşəli invaziv növlər

Vahid	İzahı
ha	hektar
MV _{tAC}	meqavatt dəyişən cərəyan
MV _{tP}	meqavatt pik

ÜMUMİ XÜLASƏ

1.1 Qısa məlumat

“Lightsource Holdings 2 Limited” şirkəti (Lightsource bp) Azərbaycanın cənub qərbində, Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonunda (ŞZİR) yerləşən Cəbrayıl rayonunda Şəfəq Layihəsi (Layihə) çərçivəsində fotovoltaiq (PV) elektrik stansiyası qurmaq üçün Azərbaycan Hökuməti ilə bağlanmış əməkdaşlıq sazişi əsasında BP Eksploreyşn (Kaspian Si) Limited şirkətinin adından layihənin işlənməsini həyata keçirən tərəf qismində çıxış edir.

PV elektrik stansiyası təxminən 802 hektar (ha) sahəni əhatə edəcək və 240 meqavat dəyişən cərəyan (MV_{tAC}) gücünə (generasiya gücü) və təxminən 288 meqavat pik (MV_{tP}) göstəriciyə malik olacaq. Layihə 240 MV_{tAC} gücündə PV elektrik stansiyasının layihələndirilməsi, təchizatı, tikintisi, quraşdırılması, istismara verilməsi və fəaliyyətindən ibarətdir.

Şəfəq Layihəsi bərpa olunan enerji istehsalı infrastrukturunun mühüm bir hissəsi olaraq, Cəbrayıl rayonunda və ŞZİR ərazisində yenidən məskunlaşan icmaların enerji təchizatını yaxşılaşdıracaq.

“Lightsource bp” şirkəti Azərbaycanın Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin (ETSN) nəzərdən keçirməsi və təsdiqləməsi üçün hazırkı ətraf mühitə və sosial sahəyə təsirin qiymətləndirilməsi (ƏMSSTQ) haqqında hesabatın hazırlanmasını “RSK Group”un törəmə şirkəti olan “RSK Environment Limited”ə (RSK) tapşırılmışdır.

1.2 Əhatə dairəsinin müəyyənləşdirilməsi mərhələsi

Azərbaycan Respublikasının 12 iyun 2018-ci il tarixli “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında qanun”unun tələblərinə əsasən, ƏMSSTQ qiymətləndirməsinin məzmunu, əhatə dairəsi və metodlarını əvvəlcədən müəyyənləşdirmək üçün ETSN ilə ilkin məsləhətləşmələr aparılmalıdır.

ƏMSSTQ-nin əhatə dairəsinin müəyyənləşdirilməsinə dair hesabatın və ilkin vəziyyətə dair tədqiqatların nəticələri ƏMSSTQ prosesi çərçivəsində 25 sentyabr 2023-cü il tarixində Bakıda keçirilmiş görüşdə ETSN-ə təqdim olunmuşdur. ETSN təsdiqləmişdir ki, təqdim edilmiş əhatə dairəsinin müəyyənləşdirilməsi prosesi üzrə yanaşma məqbuldur və tədqiqat ƏMSSTQ mərhələsinə keçə bilər. ETSN, həmçinin bu ƏMSSTQ çərçivəsində nəzərdən keçirilməsi təklif olunan proses barədə rəy təqdim edib.

1.3 Normativ-hüquqi baza

Şəfəq Layihəsi üzrə ƏMSSTQ sənədi Azərbaycan Respublikasının ƏMTQ barədə qanunvericiliyinə uyğun olacaq. Bu qanunvericilik iqtisadi və ya strateji əhəmiyyət daşıyan hər hansı layihə, o cümlədən regionların inkişafının və ayrı-ayrı iqtisadi zonaların inkişafının planlaşdırılması baxımından ƏMSSTQ üzrə tədqiqatların ETSN tərəfindən nəzərdən keçirilməsini və təsdiqlənməsini tələb edir.

Azərbaycanın milli normativ tələblərinə əsasən, ƏMSSTQ təmin edəcək ki, layihə müvafiq Ekvator Prinsipləri IV (EP4) (2020) tələblərinə, Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasının (BMK) Ekoloji və Sosial Dayanıqlılıq üzrə 1-8 İcra Standartlarına (PS) (2012), Dünya Bankı Qrupunun Ətraf Mühit, Sağlamlıq və Əməyin Təhlükəsizliyi (ƏMSƏT) üzrə Rəhbər Prinsiplərinə (“Ümumi” ƏMSƏT Rəhbər Prinsipləri və “Sənaye sektoru” ƏMSƏT Rəhbər Prinsipləri) (2007) uyğun olsun.

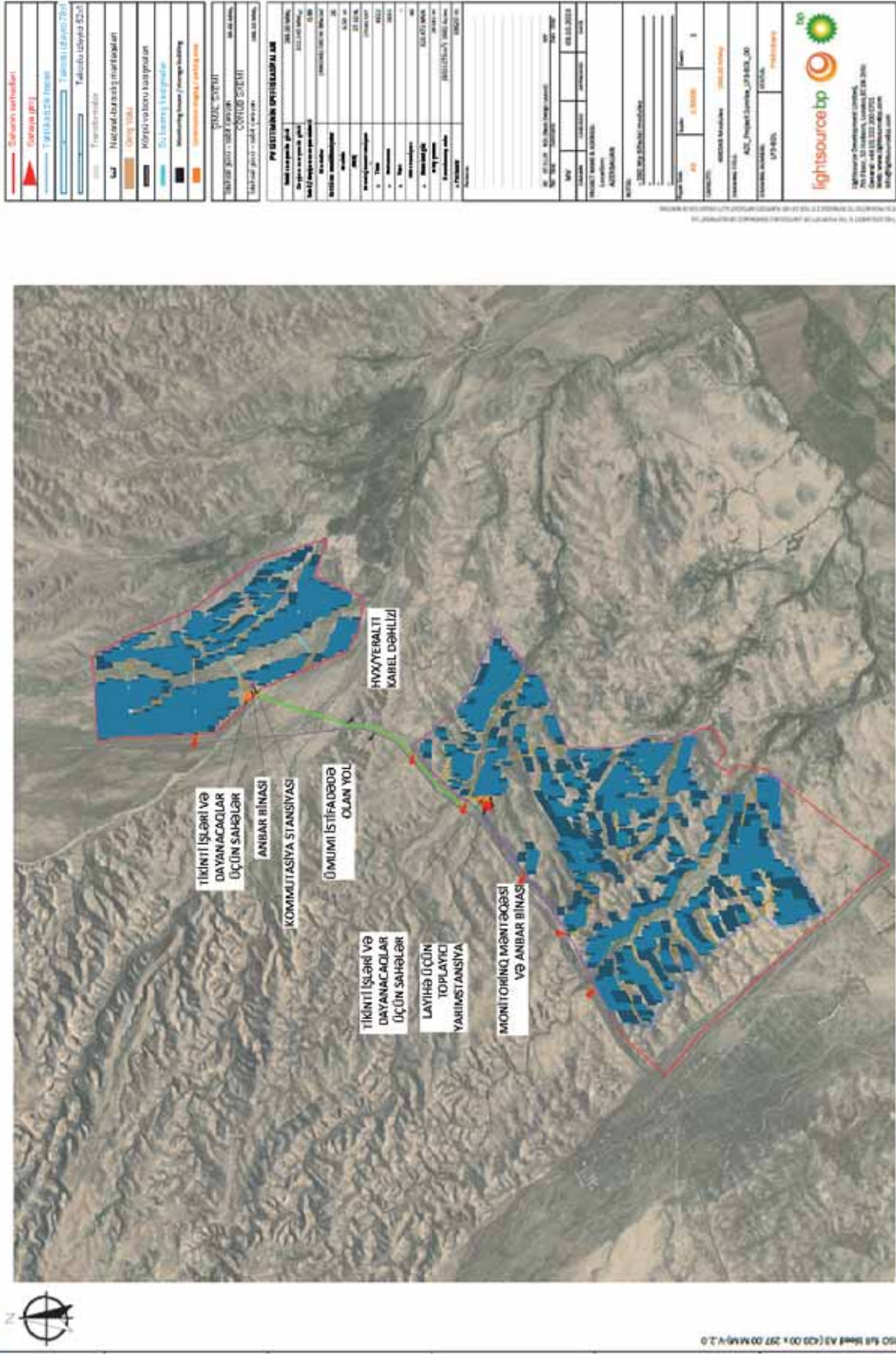
1.4 Layihənin təsviri

Şəfəq Layihəsi aşağıdakı komponentlərdən ibarət olacaq:

- stol (“qruplar”) əmələ gətirmək üçün (sinklənmiş alüminium və ya poladdan hazırlanmış) montaj çərçivələrinə bərkidilən PV modullar (cari əsas variantda günəş PV modullarının montaj edilməsi üçün təkoxlu izləmə sistemi nəzərdə tutulur)
- elektrik avadanlıqlarının, o cümlədən transformatorun, elektrik enerjisinə nəzarət etmək və onu lokallaşmış sahəyə və ya şəbəkəyə paylamaq üçün istifadə edilən açarların və avtomat qoruyucuların yerləşəcəyi alçaq-orta gərginlikli (AG/OG) yarımstansiyalar
- AG/OG yarımstansiyalarının yaxınlığında yerləşən, sabit cərəyan (DC) elektrik enerjisini şəbəkə üçün dəyişən cərəyan (AC) elektrik enerjisinə çevirən invertorlar
- materiallar üçün saxlama konteynerləri və istirahət/ofis sahələri üçün yaşayış vaqonları
- müvafiq meteoroloji stansiya və kommunikasiya avadanlıqları ilə təchiz edilmiş idarəetmə otağı
- iki sahəni birləşdirən yeraltı kabellər və ya kabel (yeraltı və ya hava elektrik ötürücü xətti (HEÖX))
- nəzarət-buraxılış məntəqələri də daxil olmaqla, sahənin perimetri boyu təhlükəsizlik hasarı
- sahədaxili hərəkət yolları
- daxili videomüşahidə sistemi (CCTV) və sahənin təhlükəsizlik sistemləri.

Layihə, layihə sahəsində yerləşən artırıcı OG/YG yarımstansiyaya qoşulacaq. “Azərenerji” güc transformatorları kimi bütün əsas avadanlıqlar da daxil olmaqla, sözügedən artırıcı OG/YG yarımstansiyasının tikintisinə/istismara verilməsinə görə məsuliyyət daşıyacaqdır.

Şəkil 1.1-də layihə sahəsinin yerləşdiyi yer və ümumi görünüşü, Şəkil 1.2-də üzrə Şəfəq Layihəsi üzrə əsas variant təsvir olunur.

Səkil 1.2: Şəfəq Layihəsi – 288 MVt_p/240 MVt_{AC} üzrə əsas variant

1.5 Layihənin mərhələləri

1.5.1 Tikinti və istismara verilmə

Hazırkı ƏMSSTQ hesabatının tərtib olunması zamanı mobilizasiya, sahənin hazırlanması, tikinti və istismara verilmə proqramının 2024-cü ilin ikinci yarısında başlanması və təxminən 18 ay davam edəcəyi gözlənilir. PV elektrik stansiyası ilə əlaqədar aparılacaq əsas fəaliyyətlər aşağıda sadalanır.

- Sahənin hazırlanması:
 - sahənin müvəqqəti hasarlanması
 - bitki örtüyünün təmizlənməsi (yükboşaltma sahələri, tikinti qurğuları, invertorlar və s. üçün)
 - torpaq işləri, o cümlədən qruntun nivelirlənməsi (kəsmə və doldurma), drenaj borularının quraşdırılması, kabel xəndəklərinin qazılması və sahədaxili yolların çəkilməsi. Sahə daxilində qazılıb çıxarılmış materialın istifadəsi maksimuma çatdırılacaq və idxal edilən materialın istifadəsi və ya qazılıb çıxarılmış materialın sahədən kənara atılması minimuma endiriləcəkdir.
- PV elektrik stansiyasının quraşdırılması:
 - komponentlərin sahəyə gətirilməsi
 - özü və montaj konstruksiyalarının quraşdırılması
 - günəş panellərinin quraşdırılması
 - digər avadanlıqların quraşdırılması (invertorlar, transformatorlar).
- PV elektrik stansiyasının istismara verilməsi:
 - mexaniki və vizual yoxlamanın aparılması
 - elektrik sisteminin və avadanlıqların sınaqdan çıxarılması
 - elektrik təchizatının başlanması.
- Sahənin təmizlənməsi və müvəqqəti tikinti sahələrinin bərpa edilməsi.

Tikinti və istismara verilmə fəaliyyətləri ƏMSSTQ sənədinin 3-cü Bölməsində ətraflı təsvir edilib.

1.5.2 İstismar

PV elektrik stansiyasının istismarı və texniki xidmət işləri gündüz saatları ilə məhdudlaşdırılacaq. İnvertorun və paylayıcılara nəzarət qurğularının funksiyaları avtomatlaşdırıldığından, qurğudan maksimum enerji əldə etmək üçün texniki xidmət, əsasən, sistemin saz vəziyyətdə saxlanmasına və ümumi istismar göstəricilərinin monitorinqinin aparılmasına yönələcək. İstismar mərhələsi ərzində texniki xidmət işlərinə avadanlıqlara qulluq, günəş PV modullarının təmizlənməsi və sahədə ümumi təsərrüfat işlərinin görülməsi kimi fəaliyyətlərin daxil olacağı ehtimal edilir.

1.5.3 İstismardan çıxarma

Müvafiq qabaqlayıcı monitorinq və texniki xidmət rejimi əsasında PV modullarının 35 illik zəmanətli istismar dövründən də artıq müddətdə səmərəli və rentabelli şəkildə işləyəcəyi gözlənilir. İnfrastrukturun istismardan çıxarılması və ya rekonstruksiyası hazırkı ƏMSSTQ hesabatında müzakirə edilməsə də, istismardan çıxarılma tələb olunmazdan əvvəl istismardan çıxarma prosesini idarəetmə planı formasında nəzərdən keçiriləcəkdir.

1.6 Kommunal xidmətlər və resursların istifadəsi

1.6.1 Enerji təchizatı

Tikinti ehtiyacları üçün enerji milli şəbəkədən və ya dizel generatorundan təchiz ediləcək. Yük altında istismara verilmə üçün enerjinin "Azərenerji"nin yarımstansiyasından (birləşmə nöqtəsi) təchiz edilməsi tələb olunacaq. Qəza zamanı elektrik kəsildiyi halda, enerji təchizatı üçün dizel generatoru da quraşdırıla bilər.

1.6.2 Drenaj sistemi

Layihənin sərhədlərindən kənar qalan sahələrə təsir göstərmədən torpağın drenaj imkanlarını təmin etmək məqsədilə tikintidən əvvəl müfəssəl operativ drenaj layihələndirilməsi aparılacaq. Texniki tədqiqatların tərkib hissəsi kimi, daşqın riski ilə əlaqədar tam qiymətləndirmə və hidroloji qiymətləndirmə aparılacaq və bu zaman sahənin drenaj sistemi üzrə hər hansı ehtimallar nəzərə alınacaq.

1.6.3 Resursların istifadəsi

Tikinti və istismara verilmə mərhələsinin pik dövründə layihə üçün dəyişən miqdarda aşağıdakı resurslar tələb ediləcək: dizel, sürtkü yağları, hidravlik yağlar, boya, təmizləyici reagent, sement, qum, çınqıl daşı, polad və hasar materialı.

Tikinti və əməliyyatlar ərzində layihənin suya olan ehtiyaclarını qarşılamaq üçün su müvafiq tutuma malik olan sahədən kənardakı mövcud mənbədən təchiz ediləcək.

Resurslar üçün müqavilələrin bağlanması və satınalma prosedurları düzgün və ədalətli aparılacaq. Resurslar keyfiyyət, istifadə imkanları, qiymət və istismar parametrləri baxımından beynəlxalq təchizatçılar ilə rəqabətə davamlı olduqda, layihə Azərbaycanla istehsal olunan resursların (digər mal və xidmətlər ilə yanaşı) satın alınmasına üstünlük verəcək.

1.7 Nəqliyyat vasitələri

Layihənin tikinti, istismara verilmə və istismar mərhələləri ərzində layihə sahələrinə/sahələrindən materiallar, avadanlıqlar və işçi heyəti daşınacaq. Nəqliyyat vasitələrinin sayını və növünü müəyyənləşdirmək üçün layihə çərçivəsində logistikanın qiymətləndirilməsi aparılacaq və müxtəlif layihə tələbləri üçün nəqliyyat marşrutları tədqiq ediləcək. Logistika üzrə qiymətləndirmənin nəticəsi barədə ETSN-ə vaxtında məlumat verəcək.

PV elektrik stansiyasının tikintisi üçün müxtəlif növ texnika və avadanlıq tələb ediləcək. Lakin onların dəqiq növləri və sayı mühəndislik, satınalma və tikinti (MST) üzrə podratçının seçilməsindən asılı olacaq, eyni zamanda Lightsource bp şirkətinin tikinti standartlarına və tələblərinə cavab verəcək.

1.8 İşçi qüvvəsi

İşçi qüvvəsinin Azərbaycan və xarici ölkə vətəndaşlarından ibarət olacağı və hər iki qrupdan tikinti, istismar və istismardan çıxarma mərhələlərində istifadə ediləcəyi gözlənilir.

Tikinti heyətinin orta hesabla 6-8 ay ərzində 300 nəfərdən ibarət olacağı, pik vaxtlarda isə 700 nəfərə çatacağı gözlənilir. Əməliyyat zamanı işçi qüvvəsinə olan dəqiq tələblər istismara verilmədən əvvəl müəyyənləşdiriləcək, əməliyyatlara və texniki xidmətə dair müqavilədə əksini

tapacaqdır. Yekun texnologiya seçiminə və işçi bacarıqlarının imkanlarından asılı olaraq, Lightsource bp yerli əhalinin arasından cəlb olunan tikinti işçilərinin sayını maksimum həddə çatdırmağı qarşıya məqsəd qoymuşdur.

İşçi heyətinin vəzifələrini yerinə yetirə biləcəklərinə əminlik, mövcud bilik və qabiliyyətlərinin artırılmasını təmin etmək üçün layihə müddətində onlara müxtəlif səviyyələrdə təlim keçiləcək və bacarıqlarının inkişaf etdirilməsinə şərait yaradılacaqdır. Buraya sağlamlıq, əməyin təhlükəsizliyi və ətraf mühit (SƏTƏM), əməyin təşkili üzrə təlim və konkret iş profilləri üçün tələb olunan hallarda, peşə təlimi daxildir.

Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsinə uyğun şəkildə, tutduqları vəzifələrin müddətindən asılı olaraq, bütün işçilər ilə yerli əmək müqavilələri bağlanacaq.

1.9 Əlaqədar obyektlər

Layihə üçün müəyyənləşdirilmiş yeganə əlaqədar obyekt (BMK-nın 1-ci İcra Standartına uyğun olaraq) cənub klasterində inşa ediləcək artırıcı OG/YG yarımstansiyasıdır. Bu yarımstansiya "Azərenerji" tərəfindən inşa ediləcək və istismar olunacaq, lakin Şəfəq Layihəsi reallaşmadığı halda, inşa edilməyəcək.

Buna görə, artırıcı OG/YG yarımstansiyası ilə əlaqədar tikinti, istismar və istismardan çıxarma fəaliyyətləri hazırkı ƏMSSTQ sənədinin 8-ci Bölməsində qiymətləndirilmişdir.

1.10 Layihənin alternativləri

1.10.1 Sahənin seçilməsi

Lightsource bp aşağıdakı meyarları nəzərə alaraq, sahənin seçilməsi prosesini həyata keçirib və bu proses hökumət tərəfindən nəzərdə tutulmuş sahələrin kameral təhlilindən və sahəyə səfərlərdən ibarət olub:

- texniki uyğunluq meyarları
- şəbəkəyə qoşulma mümkünlüyü
- planlaşdırma ilə əlaqədar mülahizələr
- sahə ilə əlaqədar mülahizələr.

Qiymətləndirilmiş bir neçə potensial sahənin arasında Lightsource bp öz beynəlxalq işlənmə təcrübəsinə uyğun olaraq, hazırkı Cəbrayıl sahələrinə qərar vermişdir.

1.10.2 Texnologiyanın seçilməsi

Texnologiyanın seçilməsinə (PV modulun tərkib hissələri, PV modul konstruksiyasının montaj sistemləri, tək və ya qoşa oxlu izləmə sistemləri və istiqamət), qurğu və avadanlığın və sementin təchizatına görə nəzərdə tutulmuş alternativ variantlar araşdırılmışdır.

1.10.3 "Layihənin həyata keçirilməməsi" ssenarisi

"Layihənin həyata keçirilməməsi" ssenarisi nəzərdən keçirilən işlənmə (layihə) təklifi ilə müqayisə üçün əsas kimi ƏMSSTQ sənədində ənənəvi olaraq nəzərdən keçirilən nəzəri alternativdir. Bu halda "Layihənin həyata keçirilməməsi" ssenarisi PV elektrik stansiyasının inşa edilməməsindən (işlənməməsindən) ibarət olacaq. Layihə işləri irəli aparılmazsa, o zaman layihənin əhəmiyyətli və mühüm müsbət iqtisadi, ekoloji və sosial faydaları reallaşmamış qalacaq.

1.11 İlkin vəziyyət

Onilliklər boyu erməni silahlı qüvvələrinin bütün Qarabağ bölgəsini hərbi işğala məruz qoyması nəticəsində qəsəbə və kəndlər, o cümlədən mədəni irs sahələri tərk edildiyinə və tamamilə dağıldığına görə, bölgə və layihənin təsir sahəsi (TS) barədə çox az tarixi məlumatlar mövcuddur. Buna görə də, təqdim edilən ilkin vəziyyətə dair məlumatların böyük hissəsi hazırkı ƏMSSTQ prosesinin tərkibində yerli ətraf mühit və sosial sahə üzrə mütəxəssislər qrupu tərəfindən toplanmışdır.

1.11.1 Ətraf mühitin və sosial-iqtisadi sahənin ilkin vəziyyəti

1.11.1.1 Fiziki və bioloji mühit

Fiziki ilkin vəziyyət haqqında məlumat vermək üçün istifadə edilmiş geomorfologiya, geologiya, hidrogeologiya və geologiya üzrə mütəxəssis tərəfindən kameral tədqiqatlar aparılmışdır. Bundan əlavə, bu layihə üçün asanlıqla əldə edilə bilən onlayn mənbələrdən əldə olunmuş ikinci dərəcəli məlumatlar toplanmış və mümkün hallarda, digər tədqiqatlarda da onlara istinad edilmişdir.

Bioloji mühitin ilkin vəziyyəti kameral qiymətləndirmələrin və sahə tədqiqatı məlumatlarının kombinasiyasından istifadə edilərək müəyyənləşdirilmişdir. Konkret sahə üzrə yerli mütəxəssislər tərəfindən flora və fauna ilə əlaqədar ədəbiyyat nəzərdən keçirilmiş, sahə tədqiqatlarının nəticələri və məlumatları toplanmışdır. Mövsümi tədqiqatlar 2023-cü ilin may və oktyabr aylarında aparılmışdır. Bundan əlavə, RSK tərəfindən aparılmış Kritik Təbii Mühitin (KTM) qiymətləndirilməsi tədqiqatında daha geniş layihə sahəsində rast gəlinə bilən və ya mövcud olan mühüm biomüxtəlifliklərin potensial xüsusiyyətləri müəyyənləşdirilmişdir. İlkin fiziki və bioloji şəraitə dair tam ətraflı məlumatlar ƏMSSTQ sənədinin 5-ci Bölməsində təqdim edilir.

1.11.1.2 Sosial-iqtisadi mühit

Sosial-iqtisadi ilkin vəziyyət milli səviyyədə kontekstual məlumatı təmin etmək üçün müxtəlif mənbələrdən əldə edilmiş ikinci dərəcəli məlumatların, həmçinin 2023-cü ilin oktyabr ayında Cəbrayıl rayonunda və Bakıda əsas maraqlı tərəflər ilə keçirilmiş görüşlər ərzində toplanmış əsas məlumatların keyfiyyət və kəmiyyət cəhətdən nəzərdən keçirilməsinə əsaslanır.

Sosial-iqtisadi ilkin vəziyyətə iş həcminin müəyyənləşdirilməsi mərhələsi üçün aparılmış kameral işlərə əsaslanan mədəni irsin ilkin vəziyyətinin tədqiqi daxil olmuşdur. Buraya ikinci dərəcəli məlumatların mənbələri üzrə məsləhətləşmələr və 2023-cü ilin may ayında aparılmış sahə tədqiqatı daxil olmuşdur. Sosial-iqtisadi ilkin vəziyyətə dair tam ətraflı məlumatlar ƏMSSTQ sənədinin 5-ci Bölməsində təqdim edilir.

1.12 Maraqlı tərəflər ilə qarşılıqlı əlaqə

Qarşılıqlı əlaqələrin məqsədi ümumi ƏMSSTQ prosesində nəzərdən keçirilə bilməsi üçün maraqlı tərəflər arasında layihə barədə məlumatlılığı artırmaq, onları narahat edən məsələləri dinləmək və tövsiyələrini qəbul etməkdən ibarətdir. Bu proses həm də əsas məlumat mənbələri ilə müsahibələr (ƏMMM) vasitəsilə sosial-iqtisadi vəziyyətə dair məlumatların toplanması fəaliyyətlərini asanlaşdırmaq üçün tətbiq olunur. Bu görüşlər layihənin təsir sahəsi (TS) haqqında daha müfəssəl təsəvvür yaratmağa kömək etmək, həssas qrupların dəqiq müəyyənləşdirilməsini təmin etmək və əsas maraqlı tərəflər ilə birlikdə məlumat toplama fəaliyyətini həyata keçirmək üçün tətbiq olunur.

1.12.1 Maraqlı tərəflərin identifikasiyası və təhlili

Nəzəri tədqiqatlar zamanı müvafiq səlahiyyətli orqanlar, vətəndaş cəmiyyəti, akademiya, biznes və layihənin təsirinə daxil olan icma/qrup kateqoriyaları üzrə potensial maraqlı tərəflər müəyyənləşdirilmiş və ƏMSSTQ üzrə maraqlı tərəflərin ilkin siyahısı tərtib edilmişdir. Maraqlı tərəflər müəyyənləşdirildikdən sonra onların layihə ilə ehtimal edilən əlaqəsini və bunun əsasında onlar üçün ən münasib qarşılıqlı əlaqə strategiyalarını başa düşmək üçün maraqlı tərəflərin təhlili aparılmışdır.

1.12.2 Maraqlı tərəflərlə qarşılıqlı əlaqə üzrə görülən tədbirlər

1.12.2.1 Əhatə dairəsinin müəyyənləşdirilməsi mərhələsi

Əhatə dairəsinin müəyyənləşdirilməsi mərhələsi üzrə yoxlama işi sahədə gəzintiyə dəstəyi təmin edən Azərbaycan Ərazilərinin Minalardan Təmizlənməsi üzrə Milli Agentliyin (ANAMA) Cəbrayıl nümayəndələri ilə məsləhətləşmə ilə məhdudlaşmışdır. Bu sahə səfərlərinin məqsədi yerli ekoloji və sosial mühiti başa düşmək və layihə ilə bağlı mümkün məhdudiyyətləri müəyyən etməkdən ibarət olmuşdur.

1.12.2.2 ƏMSSTQ mərhələsi

ƏMSSTQ mərhələsi ərzində ümumilikdə 14 görüş keçirilmişdir. Layihə barədə məlumatları bölüşmək və iclasların keçirilməsini asanlaşdırmaq üçün ilkin məlumat sənədindən (İMS), tez-tez verilən suallar sənədindən və sorğu vərəqələrindən istifadə edilmişdir. İclaslar Azərbaycan dilində keçirilmiş və IMS (Azərbaycan dilində) bütün maraqlı tərəflərə təqdim edilmişdir.

Maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi fəaliyyətləri milli səviyyədə (bütün ölkəni əhatə edən səlahiyyətli orqanlar və agentliklər nəzərdə tutulur) və rayon/yerli bölgələr səviyyəsində (rayonların idarə olunmasında/əməliyyatında iştirak edən maraqlı tərəflər və yerli xidmət təminatçıları nəzərdə tutulur) müvafiq məlumatların toplanmasına yönəldilmiş sosial-iqtisadi məlumatların toplanması prosesi ilə əlaqələndirilmişdir.

Bu mərhələdə layihə haqqında məlumat vermək və şərhləri (ƏMSSTQ-yə daxil edilən) almaq üçün əhatə dairəsinin müəyyənləşdirilməsi mərhələsində iştirak etməyən əlavə müəyyən edilmiş maraqlı tərəflərlə görüş keçirilmişdir.

1.12.3 Maraqlı tərəflərin rəylərinin təhlili

Ümumilikdə, maraqlı tərəflər layihəni dəstəkləmiş və müsbət rəy bildirmişlər. Maraqlı tərəflər layihənin bir sıra iqtisadi və ekoloji faydalarını müəyyən etmiş, onun Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonunun (ŞZİR) inkişafına töhfə vermək potensialını təsdiqləmişlər. Verilən suallar və qaldırılan məsələlər, adətən, onların mandatı/maraq sahəsi və səlahiyyəti ilə əlaqədar olmuşdur. Ümumilikdə, bütün görüşlər boyu ən çox qaldırılmış məsələlər məşğulluq ilə əlaqədar olmuş, bundan sonra layihənin xüsusiyyətləri, sağlamlıq və təhlükəsizlik cəhətləri barədə suallar verilmiş və qeydlər edilmişdir.

1.12.4 Şikayətlərin İdarə Olunması Proseduru

Layihə və ƏMSSTQ prosesi ilə əlaqədar maraqlı tərəflərin qaldırdıqları şikayətlərə Şikayətlərin İdarə Olunması Proseduruna uyğun olaraq baxılacaq. ƏMSSTQ mərhələsində maraqlı tərəflər öz şərhlərini, narahatlıqlarını və ya şikayətlərini elektron poçt (email) ünvanı vasitəsilə təqdim edə biləcəklər. Sonra bu şikayətlər jurnala daxil ediləcək, cavablandırma və həll prosesi "Lightsource bp" tərəfindən idarə olunacaq.

1.12.5 Maraqlı tərəflər ilə davamlı görüşlər

ƏMSSTQ-nin ictimaiyyətə açıqlanması mərhələsində maraqlı tərəflərin ƏMSSTQ layihəsinin nəticələri, xüsusilə müəyyən edilmiş təsirlər və təsirlərin azaldılması tədbirləri barədə məlumatlandırılmasını və bunları anlamasını təmin etmək məqsədi ilə maraqlı tərəflərin iştirakı ilə əlavə görüşlər keçiriləcək. İctimaiyyətə açıqlanması üçün ƏMSSTQ sənədinin layihə variantı işlənilib hazırlanmışdır. Hökumətə rəsmi qaydada təqdim edilməzdən və ƏMSSTQ sənədinin təqdim edilməsi üçün ictimaiyyətlə görüş keçirilməzdən əvvəl həmin sənədin qeydlər üçün geniş şəkildə yayılması təmin ediləcəkdir.

Maraqlı tərəflər ƏMSSTQ hesabatının layihəsinə dair şərh və suallar verə biləcəklər ki, bunlar yekun variantda nəzərə alınacaq.

1.13 Təsirin qiymətləndirilməsi üzrə metodologiya

Layihənin tikinti, əməliyyatlar və istismardan çıxarılma mərhələsi üzrə fəaliyyətlər çərçivəsində planlaşdırılmış (miqyas ilə müqayisədə həssaslıq) və planlaşdırılmamış (ehtimal ilə müqayisədə ciddilik) fəaliyyətlər ilə əlaqədar ekoloji və sosial-iqtisadi təsirlərin qiymətləndirilməsi üçün ətraflı metodologiyaya riayət edilmişdir. Metodologiyada fiziki mühitə (havanın keyfiyyəti, istixana qazı (İQ), səs-küy, torpaq, qrunt və səth suları, landşaft, nəqliyyat və nəqlətmə), bioloji mühitə (quru və su mühiti, flora və fauna) və sosial-iqtisadi mühitə potensial təsirlər nəzərdən keçirilib.

Planlaşdırılmış fəaliyyətlərin və planlaşdırılmamış hadisələrin qiymətləndirilməsi sənayedəki qabaqcıl beynəlxalq təcrübənin (GİİP) tətbiq olunması ehtimal edilməklə həyata keçirilib. GİİP-yə əsasən layihəyə xas (xüsusi) təsirəzaltma tədbirləri yalnız əhəmiyyətli mənfi təsirlər üçün tələb olunur. Bu prosesin əsas məqsədi təsirin əhəmiyyətini praktiki cəhətdən mümkün aşağı səviyyəyədək (PCMAS) azaltmaqdır.

İQ-nin qiymətləndirilməsi Ekoloji İdarəetmə və Qiymətləndirmə İnstitutunun normativlərinə uyğun olaraq aparılmışdır.

İqlim dəyişikliyi üzrə riskin qiymətləndirilməsi (CCRA) EP4 normativinə uyğun olaraq aparılmışdır.

Dünya Resurslar İnstitutunun (WRI) "Ekosistem xidmətlərinin təsirin qiymətləndirilməsinə daxil edilməsi" adlı normativ sənədinə uyğun olaraq, ekosistem xidmətlərinin (EX) təhlili aparılmışdır.

1.14 Təsirin qiymətləndirilməsi

1.14.1 Planlaşdırılan fəaliyyətlər üçün təsirin qiymətləndirilməsi

Tikinti və istismara verilmə, əməliyyatlar və istismardan çıxarılma mərhələləri ərzində planlaşdırılmış fəaliyyətlərə görə qiymətləndirilən ekoloji təsirlərin xülasəsi Cədvəl 1.1-də verilmişdir. Planlaşdırılmış fəaliyyətlərə görə sosial təsirin qiymətləndirilməsinin xülasəsi Cədvəl 1.2-də təqdim edilmişdir.

Bu cədvəllərə təsirəzaltma tədbirlərinin tələb edilib-edilməməsindən asılı olmayaraq, fəaliyyətin, potensial təsirin, təsirin miqyasının və həssaslığının, təsirəzaltma tədbirinin görülməsindən əvvəl təsirin ümumi əhəmiyyətinin və əlavə təsirəzaltma tədbirlərinin görülməsindən sonra qalıq təsirin əhəmiyyətinin xülasəsi daxildir.

İdarəetməyə nəzarət tədbirləri və təsirəzaltma tədbirləri müəyyənləşdirilmiş və öhdəliklərin qeydiyyat jurnalına daxil edilmişdir (ƏMSSTQ sənədinin 6-cı Əlavəsinə baxın). Öhdəliklərin qeydiyyat jurnalında, həmçinin idarəetməyə nəzarət tədbirlərinin və təsirəzaltma tədbirlərinin layihənin hansı mərhələsinə tətbiq edildiyi, məsul tərəf və icra göstəricilərinin monitorinqinin tələb edilib-edilmədiyi nəzərdən keçirilir.

1.14.2 Planlaşdırılmamış fəaliyyətlər üçün təsirin qiymətləndirilməsi

Tikinti və istismara verilmə, əməliyyatlar və istismardan çıxarılma mərhələləri ərzində layihə ilə əlaqədar ekologiya və sosial-iqtisadi sahə üzrə planlaşdırılmamış hadisələrin xülasəsi Cədvəl 1.3-də təqdim edilir. Bu cədvəllərə fəaliyyətin, ekoloji və ya sosial cəhətin, potensial təsirin, layihə mərhələsinin, təsirin ciddiliyinin, təsir ehtimalının, ümumi risk səviyyəsinin və tələb olunan təsirazaltma tədbirlərinin xülasəsi daxildir.

1.14.3 Kumulyativ təsirin qiymətləndirilməsi

Kumulyativ təsirlər “Kumulyativ Təsirin Qiymətləndirilməsi və İdarə Edilməsi üzrə BMK-nın Qabaqcıl Təcrübələrlə bağlı Təlimat Kitabçası: Dinamik böyüməkdə olan İqtisadiyyatlarda Özal Sektor üçün Təlimatlar” (2013) sənədinə uyğun olaraq müəyyən edilmiş və qiymətləndirilmişdir.

Şəfəq Layihəsinin və aşağıdakı üçüncü tərəf layihələrinin tikintisi və istismarı zamanı potensial kumulyativ təsirlər proqnozlaşdırılır:

- OG/YG yarımstansiyası (“Azərenerji”)
- Horadiz və Laçın arasındakı qaz boru kəməri (SOCAR)
- “Araz Vadisi İqtisadi Zonası” Sənaye Parkı
- 2026-cı ilədək Cəbrayıl şəhərinin və Şükürbəyli, Horovlu, Sarıcallı, Maşanlı, Böyük Mərcanlı, Karxulu, Cocuq Mərcanlı və Mehdili kəndlərinin bərpası və əhalinin köçürülməsi.

Ətraf mühit və ya sosial sahə üçün əhəmiyyətli kumulyativ təsirlər proqnozlaşdırılmır.

1.14.4 Ekosistem xidmətləri

Ekosistem xidmətləri BMK PS 6 standartına uyğun olaraq müəyyənləşdirilib və təyin edilib. Bu layihə üçün fərqli yanaşma üsulundan istifadə edilmişdir. Belə ki, EX-nin təhlilində Böyük Qayıdış Dövlət Proqramına uyğunlaşdırılma üçün gələcək potensial Layihənin Təsirinə Məruz qalan İcmalar (LTMQİ) nəzərdən keçirilmişdir. PV elektrik stansiyasının tikintisi və istismarının ilkin illəri ərzində EX-nin benefisiarları olmadığına görə, birbaşa əhəmiyyətli təsirlər müəyyənləşdirilməmişdir. Buna baxmayaraq, hər hansı gələcək benefisiarlar üçün müəyyənləşdirilmiş EX-ləri qorumaq məqsədilə praktiki cəhətdən ən yaxşı təsirazaltma tədbirlərinin görülməsi nəzərdə tutulur.

1.15 İqlim dəyişiklikləri ilə bağlı risklərin qiymətləndirilməsi (CCRA)

Ekvator Prinsiplərinin dördüncü versiyasının tələblərinə uyğun olaraq, İqlim dəyişiklikləri ilə bağlı risklərin qiymətləndirilməsi (CCRA) layihənin (iqtisadi baxımdan faydalılıq müddəti təqribən 35 il olan) gözlənilən müddəti ərzində iqlim dəyişiklikləri ilə bağlı bütün riskləri nəzərə alınaraq aparılmışdır. CCRA-da İqlim dəyişiklikləri ilə əlaqədar maliyyə məlumatlarının açıqlanması məsələləri üzrə işçi qrup (TCFD) tərəfindən müəyyən olunmuş fiziki iqlim dəyişikliyi riskləri ilə bağlı yüksək səviyyəli təhlil təqdim edilir.

Riskin azaldılması (uyğunlaşdırılması) tədbirlərinin tövsiyə edildiyi aşağıdakı iqlim təhlükələri ilə bağlı müəyyənləşdirilmiş əsas potensial təsirlər aşağıdakılardır:

- Temperaturun artması və gündüz saatlarında 35°C-dən yuxarı qalxması
- çayın daşması
- torpaq sürüşmələri və təbiətdə yanğınlar.

1.16 Ekoloji və Sosial İdarəetmə Prinsipləri (ESİP)

Tikinti, istismar və istismardan çıxarılma da daxil olmaqla, layihənin müxtəlif mərhələləri ərzində ekoloji və sosial idarəetmə proseslərinə yanaşma üsulunun xülasəsi verilən ESİP işlənib hazırlanmışdır. Burada ekoloji və sosial təsirləri, o cümlədən faydaları idarə etmək üçün Lightsource bp tərəfindən həyata keçirilən, ƏMSSTQ sənədində və müvafiq olaraq öhdəliklərin qeydiyyat jurnalında əksini tapan öhdəliklərin icrası ilə bağlı vasitə rolunu oynayan əsas proseslər təsvir edilir. ESİP-də bu proseslərin, o cümlədən layihə üzrə tikinti, istismar və istismardan çıxarılma fəaliyyətlərini həyata keçirəcək Lightsource bp şirkətinin, həmçinin podratçıların vəzifə və məsuliyyətlərinin ekoloji və sosial idarəetmə sistemi (ESİS) formasında təşkili təsvir edilir.

ESİP-yə potensial kumulyativ təsirlərin idarə olunması üçün əlaqələndirilmiş təsirazaltma tədbirlərinin icrasına müvafiq hökumət orqanlarını, digər layihə tərəfdarlarını və müvafiq maraqlı tərəfləri cəlb etmək məqsədilə, (Lightsource bp şirkətinin kommersiya nöqtəyi-nəzərindən icrası mümkün olan səylər göstərdiyi hallarda) potensial kumulyativ təsirlərin idarə edilməsi və monitorinqi daxildir.

Əlavə ətraflı məlumatları ƏMSSTQ sənədinin 10-cu Bölməsinə daxil edilmiş ESİP-dən əldə etmək olar. ESİP və ESİS işlək və layihə icra edildikcə yenilənən sənədlərdir.

Cədvəl 1.1: Ekoloji təsirlərin xülasəsi

No.	Layihə fəaliyyəti	Təsirin izahı	Təsirəzaltma tədbirindən əvvəl qiymət			Təklif olunan təsirəzaltma tədbir(lər)i ¹	Qalıq təsirin qiyməti		
			Təsirin miqyası	Reseptorun həssaslığı	Təsirin əhəmiyyət dərəcəsi		Təsirin miqyası	Reseptorun həssaslığı	Təsirin əhəmiyyət dərəcəsi
Tikinti mərhələsi									
1	PV günəş elektrik stansiyası üzrə köməkçi işlər	Toz emissiyalarının artması	Yüksək (4)	Aşağı (2)	Orta (8)	Bəli	Əhəmiyyətli qalıq təsirlər yoxdur		
2	PV günəş elektrik stansiyası üzrə tikinti fəaliyyətləri	Toz emissiyalarının artması	Aşağı (2)	Aşağı (2)	Kiçik (4)	Xeyr			
3	Avtomobillərin material izlərini yaydığı fəaliyyətlər	Toz emissiyalarının artması	Yüksək (4)	Aşağı (2)	Orta (8)	Bəli	Əhəmiyyətli qalıq təsirlər yoxdur		
4	Tikinti avadanlığı, nəqliyyat vasitələri və dizel generatorlarından istifadə	İşlənmiş qaz emissiyalarının artması	Aşağı (2)	Aşağı (2)	Kiçik (4)	Xeyr			
5	İnfrastrukturdan, əsasən, PV günəş modullarından formalaşan əlaqədar emissiyalar	İQ emissiyalarında artım	Aşağı (2)	Yüksək (4)	Orta (8)	Bəli	Çox aşağı (1)	Yüksək (4)	Kiçik (4)
6	PV günəş elektrik stansiyası üzrə köməkçi işlər	Səs-küyün yaratdığı narahatlıq	Çox aşağı (1)	Yüksək (4)	Kiçik (4)	Xeyr			
7	Günəş PV modullarının və əlaqədar qurğuların quraşdırılması	Səs-küyün yaratdığı narahatlıq	Çox aşağı (1)	Yüksək (4)	Kiçik (4)	Xeyr			
8	Nəqliyyat vasitələrinin təkrarlanan hərəkəti	Torpağın strukturunda sıxlaşma və dəyişikliklər	Aşağı (2)	Aşağı (2)	Kiçik (4)	Bəli	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)
9	PV günəş elektrik stansiyası üzrə köməkçi işlər və tikinti fəaliyyətləri	Eroziya və torpaq itkisi	Aşağı (2)	Aşağı (2)	Kiçik (4)	Bəli	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)
10	Tikinti zamanı çirklənmiş torpağın pozulması	Çirklənmənin yayılması	Aşağı (2)	Aşağı (2)	Kiçik (4)	Bəli	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)
11	PV günəş elektrik stansiyasının tikinti fəaliyyətləri	Lokal miqyasda qrunt suyunun kənarlaşdırılması	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)	Xeyr			
12	Bərk və maye tullantıların idarə olunması	Qrunt suyunun çirklənməsi	Aşağı (2)	Aşağı (2)	Kiçik (4)	Bəli	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)
13	Bərk və maye tullantıların idarə olunması	Səth sularının çirklənməsi	Orta (3)	Orta (3)	Orta (9)	Bəli	Aşağı (2)	Orta (3)	Orta (6)
14	PV günəş elektrik stansiyası üzrə köməkçi işlər və tikinti fəaliyyətləri	Səth sularının çirklənməsi	Aşağı (2)	Orta (3)	Orta (6)	Bəli	Çox aşağı (1)	Orta (3)	Kiçik (3)
15	PV günəş elektrik stansiyası üzrə köməkçi işlər və tikinti fəaliyyətləri	Səth suyu drenajında dəyişikliklər	Çox aşağı (1)	Orta (3)	Kiçik (3)	Xeyr			
16	Tikinti fəaliyyətləri ərzində vizual narahatlıq (məsələn, bitki örtüyünün təmizlənməsi, köməkçi işlər, insanların, avadanlıqların və nəqliyyat vasitələrinin mövcudluğu)	Vizual estetiklik və landşaftın xarakterində dəyişikliklər	Çox aşağı (1)	Çox aşağı (1)	Cüzi (1)	Xeyr			
17	İnsanların və avadanlıqların daşınması	Tikinti maşınlarının hərəkətinin artması	Çox aşağı (1)	Çox aşağı (1)	Cüzi (1)	Xeyr			
18	PV günəş elektrik stansiyası üzrə tikinti fəaliyyətləri	Mühafizə olunan ərazilərdə istismar və ya qanunsuz ağac kəsmə hallarının təsirləri	Çox aşağı (1)	Orta (3)	Kiçik (3)	Bəli	Çox aşağı (1)	Orta (3)	Kiçik (3)
19	İşçilər üçün müvəqqəti yaşayış obyektlərinin inşası və ya işə xidmətlərinin təşkili	Ətrafdakı təbii yaşayış mühitlərinin (arealların) ümumi deqradasiyası, habelə tullantıları qida ilə səhv salan fauna növləri üçün boğulma təhlükəsi	Orta (3)	Aşağı (2)	Orta (6)	Bəli	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)
20	PV günəş elektrik stansiyasının tikintisi üçün torpağın təmizlənməsi	Səthdəki bitki örtüyünün və yerli floranın itirilməsi	Orta (3)	Orta (3)	Orta (9)	Bəli	Aşağı (2)	Orta (3)	Orta (6)
21	PV günəş elektrik stansiyası üzrə tikinti fəaliyyətləri, o cümlədən səthdəki bitki örtüyünün təmizlənməsi	Su axarlarındakı suyun keyfiyyətində azalma, torpağın eroziyası və lilləşmənin artması	Aşağı (2)	Yüksək (4)	Orta (8)	Bəli	Çox aşağı (1)	Yüksək (4)	Kiçik (4)
22	PV günəş elektrik stansiyası üzrə mobilizasiya və tikinti fəaliyyətləri – müxtəlif növ materialların toplanılması, daşınması, yüklənilib-boşaldılması, saxlanması və kənarlaşdırılması	Su axarlarında suyun keyfiyyətinin azalması və təbii yaşayış mühitinin (arealın) kənarlaşdırılması	Aşağı (2)	Yüksək (4)	Orta (8)	Bəli	Çox aşağı (1)	Yüksək (4)	Kiçik (4)
23	PV günəş elektrik stansiyası üzrə mobilizasiya və tikinti fəaliyyətləri – müxtəlif növ materialların toplanılması, daşınması, yüklənilib-boşaldılması, saxlanması və kənarlaşdırılması	Populyasiyaların və genetik müxtəlifliyin nəsildən-nəsilə azalması	Orta (3)	Yüksək (4)	Böyük (12)	Bəli	Aşağı (2)	Orta (3)	Orta (6)
24	Tikinti maşınlarının və ağır texnikanın hərəkəti	Floraya lokal səviyyədə ziyan	Aşağı (2)	Aşağı (2)	Kiçik (4)	Bəli	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)
25	Torpağın üst qatını çıxaran təmizlik və torpaq işləri	Torpağın münbit üst qatının itirilməsi	Orta (3)	Orta (3)	Orta (9)	Bəli	Aşağı (2)	Aşağı (2)	Kiçik (4)
26	Tikinti fəaliyyətləri və ağır yük avtomobillərinin hərəkəti	Hərəkətli fauna növlərinin uzaqlaşmasına və ya davranış dəyişikliyi nümayiş etdirməsinə səbəb olan toz, səs-küy və vibrasiyalar	Aşağı (2)	Aşağı (2)	Kiçik (4)	Bəli	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)

¹ Nəzərdə tutulan təsirəzaltma tədbirlərinin təfərrüatları üçün ƏMSSTQ sənədin 8-ci Bölmələrə baxın

No.	Layihə fəaliyyəti	Təsirin izahı	Təsirəzaltma tədbirindən əvvəl qiymət			Təklif olunan təsirəzaltma tədbir(lər)i ¹	Qalıq təsirin qiyməti		
			Təsirin miqyası	Reseptorun həssaslığı	Təsirin əhəmiyyət dərəcəsi		Təsirin miqyası	Reseptorun həssaslığı	Təsirin əhəmiyyət dərəcəsi
27	Həm təbii, həm də dəyişdirilmiş təbii yaşayış mühitlərinin (arealların) təmizlənməsi və dəyişdirilməsi	Təbii yaşayış mühitlərinin (arealların) daimi məhv olması və sonradan oradakı yerli faunanın itirilməsi və ya yerdəyişməsi	Aşağı (2)	Orta (3)	Orta (6)	Bəli	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)
28	Hər hansı süni infrastrukturun tikintisi	Təbii yaşayış mühitinin parçalanması (bölməsi)	Orta (2)	Aşağı (2)	Orta (6)	Bəli	Aşağı (2)	Aşağı (2)	Kiçik (4)
İstismar mərhələsi									
29	PV günəş elektrik stansiyasının istismarı	İQ emissiyalarına qənaət	Müsbət (0)	Yüksək (4)	Müsbət (0)	Xeyr			
30	PV günəş elektrik stansiyasının istismarı	Səs-küyün yaratdığı narahatlıq	Çox aşağı (1)	Yüksək (4)	Kiçik (4)	Xeyr			
31	Bərk və maye tullantıların idarə olunması	Qrunt sularının çirklənməsi	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)	Xeyr			
32	Bərk və maye tullantıların idarə olunması	Səth sularının çirklənməsi	Çox aşağı (1)	Orta (3)	Kiçik (3)	Xeyr			
33	İstismar əməliyyatları zamanı vizual narahatlıq (məsələn, sahədəki infrastrukturun mövcudluğu)	Vizual estetiklik və landşaftın xarakterində dəyişikliklər	Aşağı (2)	Çox aşağı (1)	Cüzi (2)	Xeyr			
34	İnsanların və avadanlıqların daşınması	Tikinti maşınlarının hərəkətinin artması	Çox aşağı (1)	Çox aşağı (1)	Cüzi (1)	Xeyr			
35	PV günəş modulları üçün dayaq üst konstruksiyanın tikintisi	Süni yuva qurma, gecələmə və yemləmə yerləri (yaşayış mühitləri) üçün imkanlar	Müsbət (0)	Aşağı (2)	Müsbət (0)	Xeyr			
36	Layihə sahələri ətrafında hasarın (çəpərin) inşası	Yerüstü fauna növləri üçün sığınacaq təmin edən, çəpərlənmiş sahə daxilindəki yaşayış mühitləri və süni konstruksiyalar	Müsbət (0)	Aşağı (2)	Müsbət (0)	Xeyr			
37	Qablaşdırma və qida tullantılarının formalaşması	Küleyin havaya sovurduğu tullantıların toplaşması	Aşağı (2)	Aşağı (2)	Kiçik (4)	Bəli	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)
İstismardan çıxarma mərhələsi									
38	PV günəş elektrik stansiyası üzrə istismardan çıxarma fəaliyyətləri	İQ emissiyalarında artım	Çox aşağı (1)	Yüksək (4)	Kiçik (4)	Xeyr			
39	PV günəş elektrik stansiyası üzrə istismardan çıxarma fəaliyyətləri	Səs-küyün yaratdığı narahatlıq	Çox aşağı (1)	Yüksək (4)	Kiçik (4)	Xeyr			
40	İnsanların və avadanlıqların daşınması	Tikinti maşınlarının hərəkətinin artması	Çox aşağı (1)	Çox aşağı (1)	Cüzi (1)	Xeyr			

Cədvəl 1.2: Sosial təsirlərin xülasəsi

№	Layihə üzrə fəaliyyət	Təsirin təsviri	Təsirəzaltma tədbirlərindən əvvəl qiymətləndirmə			Təklif olunmuş təsirəzaltma tədbir(lər)i ²	Qalıq təsirin qiymətləndirilməsi		
			Reseptorun həssaslığı	Təsirin miqyası	Təsirin əhəmiyyəti		Reseptorun həssaslığı	Təsirin miqyası	Təsirin əhəmiyyəti dərəcəsi
Tikinti mərhələsi									
1	Mal və xidmətlərin təchiz edilməsi	Yerli biznes müəssisələri üçün faydalar	Müsbət (0)	Yüksək (4)	Müsbət (0)	Xeyr			
2	Mal və xidmətlərin təchiz edilməsi	Yerli inflyasiya	Aşağı (2)	Aşağı (2)	Kiçik (4)	Bəli	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)
3	Yerli şirkətlər ilə subpodrat müqavilələrinin bağlanması və mal və xidmətlərin satın alınması	Yerli korrupsiya ehtimalının artması	Aşağı (2)	Orta (3)	Orta (6)	Bəli	Çox aşağı (1)	Orta (3)	Kiçik (3)
4	Məşğulluq imkanları	Yerli sakinlər üçün iş yerlərinin açılması imkanları	Müsbət (0)	Orta (3)	Müsbət (0)	Xeyr			
5	Məşğulluq imkanları	Təlim və bacarıqların inkişaf etdirilməsi	Müsbət (0)	Orta (3)	Müsbət (0)	Xeyr			
6	Tikinti fəaliyyətlərinin tamamlanması	Əmək müqavilələrinə xitam verilməsi	Orta (3)	Aşağı (2)	Orta (6)	Bəli	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)
7	Layihə üzrə iş yerlərinin açılması	Podratçılar və subpodratçılar tərəfindən, o cümlədən təchizat prosesində əmək hüquqlarının pozulması	Aşağı (2)	Aşağı (2)	Kiçik (4)	Bəli	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)
8	Layihə üzrə iş yerlərinin açılması	Podratçıların və subpodratçıların müvafiq yaşayış sahəsini təmin edə bilməməsi	Aşağı (2)	Orta (3)	Orta (6)	Bəli	Çox aşağı (1)	Orta (3)	Kiçik (3)

² Nəzərdə tutulan təsirəzaltma tədbirləri barədə ətraflı məlumat üçün ƏMSSTQ sənədin 8-ci Bölməsinə baxın

№	Layihə üzrə fəaliyyət	Təsirin təsviri	Təsirəzaltma tədbirlərindən əvvəl qiymətləndirmə			Təklif olunmuş təsirəzaltma tədbir(lər)i ²	Qalıq təsirin qiymətləndirilməsi		
			Reseptorun həssaslığı	Təsirin miqyası	Təsirin əhəmiyyəti		Reseptorun həssaslığı	Təsirin miqyası	Təsirin əhəmiyyəti dərəcəsi
9	Layihənin təhlükəsizlik personalının hərəkətləri və davranışı.	İctimaiyyət üzvləri ilə layihənin təhlükəsizlik işçiləri arasında mənfi qarşılıqlı əlaqə münasibəyə və potensial olaraq yersiz güc tətbiqinə gətirib çıxarar.	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)	Xeyr			
10	Tikinti ərzində fiziki pozuntu	Altı mədəni irs tapıntısı layihə zonası daxilində və ya onun yaxınlığında yerləşir	Aşağı (2)	Çox aşağı (1)	Cüzi (2)	Bəli			
11	Tikinti ərzində fiziki pozuntu	İki mədəni irs tapıntısı cənub klasterinin sərhədləri daxilində yerləşir	Aşağı (2)	Orta (3)	Orta (6)	Bəli			
12	Tikinti ərzində fiziki pozuntu	Beş mədəni irs tapıntısı layihə zonasının sərhədlərindən kənarında yerləşir	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)	Bəli			
13	Köməkçi işlər və tikinti işləri ərzində qrunun pozulması ilə nəticələnən fəaliyyətlər	Təsadüfi arxeoloji və ya mədəni irs tapıntıları	Aşağı (2)	Aşağı (2)	Kiçik (4)	Bəli			
14	Köməkçi işlər və tikinti fəaliyyətləri	Köməkçi işlərin və tikinti işlərinin elementləri (yəni, nəqliyyat) məlum mədəni irs sahələrinə giriş üçün maneə yarada bilər	Aşağı (2)	Aşağı (2)	Kiçik (4)	Bəli			
İstismar mərhələsi									
15	Layihə üzrə istismar	Enerjinin istehsal edilməsi və milli şəbəkəyə təchiz edilməsi	Müsbət (0)			Xeyr			
16	İş yerlərinin açılması imkanları	Yerli sakinlər üçün iş yerlərinin açılması imkanları	Müsbət (0)	Orta (3)	Müsbət (0)	Xeyr			
17	İstismar mərhələsində texniki xidmət işləri ərzində pozuntu	İki mədəni irs tapıntısı cənub klasterinin sərhədləri daxilində yerləşir	Çox aşağı (1)	Orta (3)	Cüzi (3)	Bəli			
İstismardan çıxarılma mərhələsi									
18	Layihə üzrə iş yerlərinin açılması	Yerli sakinlər üçün iş yerlərinin açılması imkanlarının təmin edilməsi	Müsbət (0)	Orta (3)	Müsbət (0)	Xeyr			
19	Layihə üzrə iş yerlərinin açılması	Yerli sakinlər üçün iş yerlərinin miqyası ilə əlaqədar gözləntilərin yerinə yetirilməməsi	Aşağı (2)	Orta (3)	Orta (6)	Bəli	Çox aşağı (1)	Orta (3)	Kiçik (3)
20	Layihə üzrə iş yerlərinin açılması	İşə götürülənlər ilə iş üçün müraciətləri qəbul olunmamış şəxslərin arasında narazılığın yaranması	Aşağı (2)	Orta (3)	Orta (6)	Bəli	Çox aşağı (1)	Orta (3)	Kiçik (3)
21	İstismardan çıxarılma fəaliyyətləri	Səs-küy emissiyalarının narahatlığa səbəb olması	Aşağı (2)	Aşağı (2)	Kiçik (4)	Bəli	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)
22	İstismardan çıxarılma fəaliyyətləri	Atmosfer emissiyalarının artmasının narahatlığa səbəb olması və mövcud şəraiti pisləşdirməsi	Aşağı (2)	Aşağı (2)	Kiçik (4)	Bəli	Çox aşağı (1)	Aşağı (2)	Cüzi (2)
23	İstismardan çıxarılma işləri ərzində pozuntu	İki mədəni irs tapıntısı cənub klasterinin sərhədləri daxilində yerləşir	Çox aşağı (1)	Orta (3)	Cüzi (3)	Bəli			

Cədvəl 1.3: Planlaşdırılmamış hadisələr zamanı potensial təsirlər

Layihə fəaliyyəti	Ekoloji və ya sosial cəhət	Potensial təsirin təsviri	Layihə mərhələsi	Təsirin əhəmiyyəti			Təsirəzaltma tədbir(lər)i
				Ciddilik	Ehtimal	Risk dərəcəsi	
Planlaşdırılmamış hadisələrin potensial ekoloji təsirləri							
Təhlükəli materialların idarə olunması	<ul style="list-style-type: none"> Torpağın keyfiyyəti Yerüstü suyun keyfiyyəti Qrunun suyunun keyfiyyəti 	Saxlama, yükləyib-boşaltma və ya istifadə zamanı torpağın kipliyinin təsadüfən pozulması və təhlükəli materialların dağılması torpağın və/və ya su ehtiyatlarının çirklənməsi ilə nəticələnir.	<ul style="list-style-type: none"> Tikinti İstismar İstismardan çıxarılma 	Aşağı (2)	Ehtimal olunmur (2)	Kiçik	<ul style="list-style-type: none"> GIIP əsasında çirklənmənin qarşısının alınması üçün təsirəzaltma tədbirləri ESIP çərçivəsində Təhlükəli Materialları İdarəetmə Planının işlənilib hazırlanması və həyata keçirilməsi. ESIP çərçivəsində Dağılmalara Qarşı Cavab Tədbirləri Planının işlənilib hazırlanması və həyata keçirilməsi.

Layihə fəaliyyəti	Ekoloji və ya sosial cəhət	Potensial təsirin təsviri	Layihə mərhələsi	Təsirin əhəmiyyəti			Təsirəltmə tədbir(lər)i
				Ciddilik	Ehtimal	Risk dərəcəsi	
Təhlükəli materialların, içərisində təhlükəli materiallar olan avadanlıqların (yeni, nəqliyyat vasitələrinin və texnikanın) və təhlükəli tullantıların saxlanması	Yerüstü suyun keyfiyyəti	Daşqın hadisələri təhlükəli materialların saxlama sahələrindən, nəqliyyat vasitələrindən, texnikadan və təhlükəli tullantı sahələrindən təsadüfən dağılması ilə nəticələnə bilər (bu sahələrin zərər görməsi və ya daşan suların altında qalması nəticəsində yerüstü su hövzələrinin çirklənməsi)	<ul style="list-style-type: none"> Tikinti İstismar İstismardan çıxarılma 	Orta (3)	Ehtimal olunmur (2)	Maddi	<ul style="list-style-type: none"> Layihə sahəsində sahə üçün daşqın riskinin qiymətləndirilməsinin tədqiqatı Hava proqnozlarının müntəzəm olaraq yoxlanılması. GIIP əsasında çirklənmənin qarşısının alınması üçün təsirlənmə tədbirləri ESIP çərçivəsində Təhlükəli Materialları İdarəetmə Planının işlənilib hazırlanması və həyata keçirilməsi. ESIP çərçivəsində Dağılmalara Qarşı Cavab Tədbirləri Planının işlənilib hazırlanması və həyata keçirilməsi..
Nəqliyyat vasitələrindən və texnikadan layihə fəaliyyətləri üçün istifadə edilməsi	Yerüstü biomüxtəliflik	Nəqliyyat vasitələri və texnika ilə toqquşmalar nəticəsində fauna növlərinin birbaşa tələf olması	<ul style="list-style-type: none"> Tikinti İstismar İstismardan çıxarılma 	Aşağı (2)	Ehtimal olunmur (2)	Kiçik	<ul style="list-style-type: none"> GIIP əsasında faunanın mühafizəsi tədbirləri ESIP çərçivəsində Biomüxtəlifliyi İdarəetmə Planının işlənilib hazırlanması və həyata keçirilməsi.
Mobilizasiya və tikinti fəaliyyətləri	Yerüstü sahələrin və su hövzələrinin biomüxtəlifliyi	Müxtəlif növ materialların toplanmasından, daşınmasından, yüklənib-boşaldılmasından, saxlanmasından və utilizasiyasından ibarət mobilizasiya və tikinti fəaliyyətləri invaziv və ya yerli olmayan flora və ya fauna növlərinin (yad mənşəli invaziv növlərin (YXİN)) təsadüfən əraziyə daxil olması ilə nəticələnə bilər.	<ul style="list-style-type: none"> Tikinti İstismar İstismardan çıxarılma 	Yüksək (4)	Ehtimal olunmur (2)	Maddi	<ul style="list-style-type: none"> GIIP əsasında YİN-in qarşısının alınması üçün görülən tədbirlər ESIP çərçivəsində YİN-i İdarəetmə Planının işlənilib hazırlanması və həyata keçirilməsi.
Planlaşdırılmamış hadisələrin potensial sosial təsirləri							
Nəqliyyat vasitələrindən və texnikadan layihə fəaliyyətləri üçün istifadə edilməsi	<ul style="list-style-type: none"> Digər yol istifadəçiləri Piyadalar 	Digər yol istifadəçisinin, yaxud piyadanın maddi zərər və ya xəsarət alması və ya tələfatı ilə nəticələnən yol-nəqliyyat hadisələri.	<ul style="list-style-type: none"> Tikinti İstismar İstismardan çıxarılma 	Yüksək (4)	Ehtimal olunur (4)	Ciddi	<ul style="list-style-type: none"> ESIP çərçivəsində Nəqliyyatı İdarəetmə Planının işlənilib hazırlanması və həyata keçirilməsi. Lightsource bp və podratçının (podratçıların) icmalara olan təsiri azaltmaq üçün ictimai təhlükəsizlik ilə bağlı əlaqələrə dair protokollar işləyib hazırlanması və həyata keçirilməsi (o cümlədən, məlumatlılığın artırılması və fəvqəladə hallara qarşı cavab tədbirlərinin görülməsi) Podratçının (podratçıların) layihənin nəqliyyat vasitələri tərəfindən istifadə ediləcək yolları tikintidən əvvəl tədqiq etməsi və icma ilə əlaqədar təhlükələri müəyyənləşdirməsi. Lightsource bp və podratçının nəqliyyatın idarə olunması ilə əlaqədar məsələlərin və narahatlıqların həlli üçün İcmanın Şikayətlərin İdarə Olunması Prosedurunun monitorinqini aparması. Layihə yollarının yaxınlığındakı icmalarda mədəni cəhətdən münasib təhlükəsizlik nişanlarının və məlumatların yerləşdirilməsi.
Nəqliyyat vasitələrindən və texnikadan layihə fəaliyyətləri üçün istifadə edilməsi	Layihənin təsirinə məruz qalmış icmalar	Üçüncü tərəfin əmlakına maddi zərər dəyməsi, yaxud mal-qaranın xəsarət alması və ya tələf olması ilə nəticələnən yol-nəqliyyat hadisələri.	<ul style="list-style-type: none"> Tikinti İstismar İstismardan çıxarılma 	Orta (3)	Mümkün hesab olunur (3)	Maddi	<ul style="list-style-type: none"> ESIP çərçivəsində Nəqliyyatı İdarəetmə Planının işlənilib hazırlanması və həyata keçirilməsi. Lightsource bp və podratçının İcmanın Şikayətlərin İdarə Olunması Prosedurunun monitorinqini aparması Layihə yollarının yaxınlığındakı icmalarda mədəni cəhətdən münasib təhlükəsizlik nişanlarının və məlumatların yerləşdirilməsi.
Layihə fəaliyyətləri	İşçi heyətinin sağlamlığı və təhlükəsizliyi	PV elektrik stansiyasında işləyən podratçının (podratçıların) və subpodratçıların müvafiq peşə sağlamlığı və təhlükəsizlik standartlarına cavab verə bilməməsi ehtimalı xəsarətlər və/və ya tələfatlar baş verə bilən təhlükəli iş yerləri və şəraitləri riskini artırır.	<ul style="list-style-type: none"> Tikinti İstismar İstismardan çıxarılma 	Orta (3)	Ehtimal olunur (4)	Ciddi	<ul style="list-style-type: none"> Podratçının sağlamlıq və təhlükəsizlik siyasətlərinin nəzərdən keçirilməsindən ibarət olan əsaslı ilkin və kompleks hüquqi qiymətləndirilmə prosesinin aparılması. Təlimatlandırma prosesinin bir hissəsi olaraq, bütün işçi heyətinin peşə sağlamlığı və təhlükəsizliyi barədə təlim keçməsi. Lightsource bp və podratçının (podratçıların) hərtərəfli Sağlamlıq və Təhlükəsizlik Planları işləyib hazırlanması və həyata keçirilməsi.
Mobilizasiya və tikinti mərhələsi zamanı sahədə fəaliyyətlər	İşçi heyətinin və icmanın sağlamlığı və təhlükəsizliyi	Layihə sahələrinin ANAMA tərəfindən tədqiq edildiyinə, MPQ və minalardan təmizləndiyinə baxmayaraq, naməlum MPQ-nin təsadüfən üzə çıxması nəticəsində partlayış baş verməsi ilə işçinin, yaxud üçüncü tərəfin xəsarət alması və ya tələf olması riski qalmaqdadır.	<ul style="list-style-type: none"> Tikinti 	Yüksək (4)	Ehtimal olunmur (2)	Maddi	<ul style="list-style-type: none"> Müəyyənləşdirilməmiş MPQ aşkar edildikdə, Lightsource bp və podratçının (podratçıların) MPQ üzrə təsadüfi riskin azaldılması proseduru işləyib hazırlanması və həyata keçirilməsi. Təlimatlandırma prosesinin bir hissəsi olaraq, bütün işçi heyətinin MPQ təhlükəsi və riski barədə təlim keçməsi.